

Kompetensprofil

Arbetsterapeutens insatser inom skolans elevhälsa

SVERIGES
ARBETSTERAPEUTER

Kompetensprofil: Arbetsterapeutens insatser inom skolans elevhälsa, maj 2022.

© Sveriges Arbetsterapeuter

arbetsterapeuterna.se

Foto: Marika Sivertsson

Framtagen av Sveriges Arbetsterapeuter i samarbete med

Matilda Bönner & Lisette Gustafsson Häll.

Arbetsterapeutens insatser inom skolans elevhälsa

Arbetsterapeutens insatser inom skolans elevhälsa syftar till att öka elevens aktivitet och delaktighet i skolans¹ miljö, vilket är en viktig förutsättning för lärande och hälsa under hela livet. Elevhälsans arbete i skolan ska bedrivas hälsofrämjande, förebyggande, åtgärdande och ska genomföra hela verksamheten².

Arbetsterapeutens kunskapsområde omfattar humanbiologi, medicinsk vetenskap, pedagogik, psykologi, sociologi samt ämnet arbetsterapi som fokuserar på samspelet mellan person, miljö, aktivitet och

¹ Begreppet skola avser i detta dokument alla skolformer, exempelvis förskola, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, vuxenutbildning samt universitet. I dagsläget omfattas inte exempelvis förskola och universitet av lagstadgad elevhälsa. Det finns dock exempel på elevhälsa inom dessa verksamheter där arbetsterapeuter är verksamma.

² Elevhälsans hela uppdrag går vidare att läsa om i Vägledning för elevhälsan (Socialstyrelsen, 2016).

hälsa. Detta ger arbetsterapeuten en särskild kompetens om barns och ungas fysiska, psykiska, kognitiva och sociala utveckling samt hur aktivitet och lärande i skolans miljö påverkas av nedsatt funktionsförmåga och/eller medicinska diagnoser. Denna kompetens är en viktig pusselbit i skolans arbete med att säkerställa alla elevers rätt till en tillgänglig och likvärdig utbildning där undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.

Arbetsterapeutens arbete har utgångspunkt i beprövad erfarenhet och bästa tillgängliga kunskap och arbetet sker utifrån en strukturerad arbetsprocess med ett elevcentrerat förhållningssätt. Processen omfattar flera olika steg som problemidentifiering, målformulering, kartläggning och bedömning, val av och genomförande av insatser samt uppföljning och utvärdering. Genom observation och intervju med strukturerade bedömningsinstrument kartlägger arbetsterapeuten både objektiva och subjektiva komponenter gällande elevers utförande av skolans aktiviteter och den fysiska, sociala och pedagogiska miljön. Detta ger underlag som belyser de förutsättningar och behov elever har för exempelvis skolnärvaro, övergångar mellan stadier och skolor, tydliggörande pedagogik, extra anpassningar, särskilt stöd, hjälpmedel och strategier samt tillgängliga och inkluderande lärmiljöer. Mål och insatser kan utifrån detta planeras både på individ- och generell nivå.

Arbetsterapeut är ett legitimationsyrke, vilket medför ett eget yrkesansvar³. När arbetsterapeuter som är anställda i skolan arbetar med individuella insatser inom sin legitimationskompetens så räknas det som hälso- och sjukvård. Då omfattas arbetsterapeuten av samma sekre-

³ Arbetsterapeuten i skolan — en juridisk analys. Dina Jacobson, Sveriges Arbetsterapeuter, 2022.

tessgräns och tystnadsplikt som skolsköterska och skolläkare vilket skiljer sig från övriga elevhälsan. Det gäller även om arbetsterapeuten är anställd med annan titel än arbetsterapeut, exempelvis pedagog. Det gäller däremot inte för generella insatser. Individuella insatser som utförs inom elevhälsan ska dokumenteras i journal. Övriga generella insatser ska dokumenteras enligt de anvisningar som arbetsgivaren har tagit fram.

Målet med arbetsterapeutens insatser i skolan är att eleverna ska kunna utföra sina aktiviteter i skolan på ett för dem meningsfullt sätt och nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling samt utvecklas vad gäller självständighet, hälsa och välmående. Detta genom hälsofrämjande, förebyggande, förbättrande, vidmakthållande eller kompenserande insatser på individ-, generell- och organisationsnivå.

I detta dokument beskrivs arbetsterapeutens kompetens, bedömningar och insatser inom skolan med utgångspunkt i dokumentet *Kompetensbeskrivningar för arbetsterapeuter*⁴. Innehållet har anpassats för att tydliggöra arbetet med utredning, insatser och utvärdering i skolverksamhet. Det är framtaget i samarbete med disputerade och yrkesverksamma arbetsterapeuter med erfarenhet från förskola, skola och elevhälsa. Dokumentet kan behöva förändras allteftersom kunskapsläget kring arbetsterapeutens yrkesroll i skolan utvecklas.

⁴ Kompetensbeskrivningar för arbetsterapeuter, Sveriges Arbetsterapeuter, 2018.

Arbetsterapeutens utredning och bedömning

Arbetsterapeuten har kompetens att inhämta aktivitetsanamnes samt att utreda behov och förutsättningar för aktivitet och delaktighet i skolans miljö och aktiviteter genom observation och intervju med *valida, reliabla och/eller väl beprövade bedömningsinstrument*. Bedömningen bidrar till att belysa elevens resurser och svårigheter i förhållande till skolmiljön vilket resulterar i hälsofrämjande, förebyggande eller åtgärdande insatser på individ-, generell- eller organisatorisk nivå.

Vid bedömning av aktivitet och delaktighet i den fysiska-, sociala- och pedagogiska miljön används exempelvis:

- o Ability checklist
- o Bedömning av kommunikations- och interaktionsfärdigheter (ACIS-S)
- o ADL-Taxonomi®
- o BAS - Bedömning av anpassningar i skolmiljö
- o Canadian Occupational Performance Measure (COPM)
- o Barns mening om aktiviteter – självskattning av kompetens och betydelse (COSA-S)
- o Dialog om arbetsförmåga (DOA)
- o GAP i vardagens aktiviteter – självskattning av vad en person vill göra och faktiskt gör
- o Perceived Efficacy and Goal Setting (PEGS)
- o Skol-AMPS
- o SUNNAAS ADL-INDEX
- o Test of Playfulness (ToP)
- o WHODAS 2.0, Mätning av hälsa och funktionshinder.

Vid bedömning av sensoriska eller kognitiva färdigheter och dess inverkan på aktivitet och delaktighet används exempelvis:

- o Aktivitet i tid med struktur (ATMS-S)
- o Kartläggning av Tidsuppfattning, KaTid®
- o Kognitiv checklista vid arbetsterapeutisk bedömning av ADL-förmåga
- o Perceive, Recall, Plan & Perform (PRPP) System of Task Analysis
- o School environment sensory checklist
- o Sensory Profile Adolescent/Adult (AASP)
- o Sensory Profile 2
- o SPM, Sensory Processing Measure
- o SPM-P, Sensory Processing Measure – Preschool
- o Skol-AMPS
- o Veckoplanering i kalender – aktivitetsbaserat test av exekutiva funktioner (WCPA-SE).

Vid bedömning av fin- och grovmotoriska färdigheter och dess inverkan på aktivitet och delaktighet används exempelvis:

- o ABC-movement 2
- o ADL-Taxonomi®
- o BOT 2, Bruininks-Oseretsky Test of Motor Proficiency
- o Clinical observation of Sensory Integration
- o Skol- AMPS
- o SUNNAAS ADL-INDEX
- o TVMS3, Test of Visual-Motor Skills, Third Edition.

Arbetsterapeutens insatser på individ- och generell nivå

På individ- och generell nivå har arbetsterapeuten kompetens att välja och vidta arbetsterapeutiska insatser för att främja, förebygga, förbättra, vidmakthålla och eller kompensera elevens förmåga till aktivitet och delaktighet. Det kan exempelvis innebära att:

- o Synliggöra strukturer och rutiner i skoldagens aktiviteter genom tydliggörande pedagogik och kognitivt stöd
- o Initiera och föreslå elevcentrerade hälsofrämjande insatser gällande exempelvis sömnhygien, matvanor, fysisk aktivitet och stress
- o Initiera och föreslå insatser kring hur den pedagogiska (vilket även innebär den digitala miljön), fysiska och sociala miljön kan anpassas för att tillgängliggöra och underlätta aktiviteter och delaktighet i skolans miljö
- o Ge stöd för att uppnå aktivitetsbalans över hela dygnet
- o Ge förslag på energibesparande arbetsätt utifrån kognitiv, fysisk, social och pedagogisk miljö
- o Utbilda och ge förslag på ergonomisk anpassning, förflyttningsteknik och arbetstekniska hjälpmedel
- o Ge råd kring hjälpmedel som kan förbättra fysisk eller kognitiv funktion
- o Ge förslag på hur aktivitetsförmåga kan stärkas i aktiviteter i skolans miljö
- o Ge förslag på hur motoriska färdigheter som balans och koordination och kroppskontroll i aktivitet kan stärkas i skolans miljö
- o Ge förslag på hur sensorisk och kognitiv funktion kan stärkas i aktiviteter i skolans miljö.

Arbetsterapeutens insatser på generell och organisatorisk nivå

På generell och organisatorisk nivå har arbetsterapeuten kompetens att i nära samverkan med skolans pedagogiska personal och övriga kompetenser främja elevhälsans arbete genom att exempelvis:

- o Samverka i det förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbetet på skolan
- o Vara rådgivande samt samverka i insatser kring hur en lämplig balans i lärmiljön kan uppnås utifrån skolaktiviteternas krav och elevgruppens förutsättningar
- o Vara rådgivande samt samverka i insatser kring hur den pedagogiska, fysiska och sociala miljön kan anpassas för att tillgängliggöra och underlätta aktivitet och delaktighet i skolans miljö
- o Vara rådgivande och samverka, utbilda och handleda i insatser kring strategier och hjälpmedel som kan underlätta aktivitet och delaktighet i skolans miljö som exempelvis kognitivt stöd samt alternativ kompletterande kommunikation (AKK)
- o Samverka i arbetet med problematisk skolnärvaro
- o Samverka i arbetet med att underlätta övergångar mellan stadier och skolor samt till arbetslivet eller vidare sysselsättning
- o Samverka med externa samarbetspartners som exempelvis habiliteringen, barn- och ungdomspsykiatri, socialtjänsten, barn- och ungdomshälsan samt Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan
- o Vara konsult, utbilda och ge råd till andra yrkesgrupper och/eller vårdnadshavare gällande elevers utvecklingsnivå, funktionsnedsättningar samt funktions-, aktivitets- och delaktighetsförmåga i förhållande till skolans aktiviteter och miljö
- o Vara konsult och utbilda kring miljöns betydelse för aktivitet, delaktighet och lärande till andra yrkesgrupper och /eller vårdnadshavare samt kring den fysiska-, sociala-, och pedagogiska miljön utomhus och inomhus.

Arbetsterapeutens digitala kompetens

Arbetsterapeuten har en digital kompetens att tillföra skolans pedagogiska miljö som omfattar exempelvis att:

- o Utifrån elevers förutsättningar föreslå utveckling/anpassning av system för ökad digital delaktighet
- o Använda samt delta i utvecklingen av skolans digitala system, verktyg och tjänster
- o Synliggöra möjligheter och risker som digitalisering kan innebära för elevens aktivitet och delaktighet i skolan och i hemmiljön
- o Kunna vägleda, handleda och anpassa det digitala mediets möjligheter.

Arbetsterapeutens kvalitetsarbete

Arbetsterapeuten har kompetens att medverka i skolans kvalitets- och förbättringsarbete genom att exempelvis:

- o Använda standardiserade metoder för utredning och insatser
- o Dokumentera i enlighet med gällande lagar, förordningar, föreskrifter och rutiner
- o Utvärdera insatser
- o Leda och delta i systematiskt kvalitets- och förbättringsarbete kring hälsofrämjande och förebyggande insatser. Det kan handla om skol- eller kommunövergripande rutiner som exempelvis närvarorutin och att skapa en tillgänglig lärmiljö
- o Bidra till och eller delta i forsknings- och utvecklingsarbete inom elevhälsans område
- o Ansvara för att den utrustning som används vid arbetsterapeutiska insatser är säkra för eleven och övrig skolpersonal i skolans miljö
- o Upptäcka och rapportera risker och tillbud i skolmiljön och vidta åtgärder för att tillförsäkra elever säkerhet och trygghet.

Planiavägen 13 • Box 760
131 24 Nacka • 08-507 488 00
kansli@arbetsterapeuterna.se
arbetsterapeuterna.se